

Iskate vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Izdano dnevno razen sobot,
nedelj in praznikov.

CHICAGO, ILL., TOREK, 9. APRILA (APRIL 9), 1935. Cena lista je \$0.00. Entered as second-class matter January 16, 1935, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Subscription \$6.00 Yearly. STEV.—NUMBER 70

Delavska federacija obljubila podporo kavčukarskim delavcem

javila je, da bo financirala stavko, ki preti industriji kavčuka. Njen namen je prisiliti magnate na priznanje kolektivnega pogajanja v smislu točke 7A zakona obnove. Tovarnarji ne upri odloku federalnega delavskega odbora. Nevarnost stavke v svilni industriji

Washington, D. C., 8. apr. — Delavska federacija je izdala svojo blagajno in naznala, da je pripravljena financirati stavko kavčukarskih delavcev v Akronu, O.

William Green, predsednik sindikata, smatra pretečo stavko veliko preiskusno moč industriji in organiziranim delavcem. Stavkarje bo federacija finančno podpirala, ker ne izvajajo svojega cilja, ki je priznanje kolektivnega pogajanja in organiziranja na točki 7A zakona NIRA. To je prvič, da se je ADF odločil podpreti pretečo stavko v svojo finančno in organizirano močjo od krvave tekstilistavke, ki je bila oklicana v tembru — preteklega leta. Njen je obljubil kavčukarskim delavcem podporo vsega organiziranega ameriškega delavstva.

reen je dejal, da je federalni vsaki odbor odredil volitve v treh velikih kompanijah — pri katerih, naj bi izvolili svoje predstavnike za kolektivna pogajanja. Njegov namen je, da se upre in delavci prisiljeni vzeti v svoje interesiranje odloka, ki ga je izdal odbor.

ovarnarji se zavedajo nevarnosti preteče stavke in so že izrekli akcijo. Naznanili so, da bodo vprašali na državnem sodišču za stalno injunkcijo, ki vmešava federalnega odbora in uprave v razmere delavcev v kavčukarskih tovarnah.

ron, O., 8. apr. — Coleman Claherty, predsednik sveta delavskih delavcev, je na razpisnem shodu, katerega se udeležilo 1200 delavcev, upoštevali pri Goodyear Rubber Co. kateri so se že izrekli za stavko, da od njih zavisi reševanje problema, ki se nanaša na ameriško delavstvo.

ohn House, predsednik kranjske unije, je pa izjavil, da bo kompanije odgovorne, če bo kri v stavki. Drugi predstavniki delavcev so poudarjali, da bodo delavci v tovarnah Firestone Co. in Firestone Co. izrekli z veliko večino za stavko.

Washington, D. C., 8. apr. — Kongresnik Percy L. Gassaway iz Oklahome se je spravil na "Kingfisha" Longa, Louisiankega diktatorja, ki predlaga razdelitev bogastva tako, da bi vsak imel \$5000 letnih dohodkov. Gassaway je dejal, da ima on boljši načrt. On bi pogajal v tek tiskarske stroje, da bi natiskali toliko bankovcev, da bi imel sleherni toliko denarja kakor največji bogataš na svetu. Pet tisoč dolarjev letnih dohodkov ne pomeni razdelitve bogastva, je dejal Gassaway. S tem denarjem se ne more kupiti dragih avtomobilov niti najeti služabnikov. Long ne bi smel biti tako skopuški, če že hoče razdeliti bogastvo!

Cassaway je primerjal Longa drobnemu pticu, ki hoče oponašati zolno. Ta ptič se spravi nad največje drevo, katerega kljuje nekoliko časa, potem pa ga obleti, da vidi, če se bo kmalu podrl. Tak ptič je "Kingfish", ki napada Roosevelta v domnevi, da bo podrl njegovo administracijo.

Cassaway je dalje rekel, da je morala federalna vlada prispevati za oskrbo bednih v Louisiani \$34,455,252, odkar je "Kingfish" diktator v tej državi, do čim je Louisiana prispevala v iste svrhe v isti dobi le \$1679.

ustrija v vojaškem pohodu

Donaj, 8. apr. — Avstrijske vojske so včeraj paradirale v Dunaju in drugih mestih v državi. V Dunaju je bilo 16 letnih vojakov, ki so bili v vojski.

Domače vesti

Nesreča v premogovniku
Powhattan Point, O. — Mladenič Vincent Vehar, star komaj 19 let, se je težko ponesrečil pri delu v tukajšnjem premogovniku. Velika plast kamenja se je zrušila nanj in ga hudo pobila po vsem telesu. Ima tudi nalomljen hrbet. Mladi Vehar je član društva 536 SNPJ. Nahaja se v bolnišnici v Bellairu.

Nov grob v starem kraju
Baden, Pa. — Martin Spec je prejel žalostno vest, da je v Podgozdu pri Žužemberku umrla njegova mati Uršula Spec v starosti 87 let. V Ameriki zapuša sina in hčer, v starem kraju pa tri sinove in sestro.

Smrt pionirja
Cleveland. — Po dolgi bolezni je umrl John Zupancič, star 51 let in doma iz Bratnice od St. Vida pri Stični na Dolenjskem. V Ameriki je bil od 1909 in dolgo let konfekcijski trgovec. Tu zapuša ženo, sina, hčer in sestro.

Nov grob v Penni
Uniontown, Pa. — Tu je umrla Mary Lipar, roj. Pirnat, stara 52 let in doma iz Velikih Poljan pri Ribnici. V Ameriki je bila 30 let in tu zapuša moža, sina in hčer.

Polijsko nadlegovanje rojakinje
Euclid, O. — Župan tega mesta je postavil policijo pred gostilno rojakinje Rozi Stegovec. To policijsko "piketiranje" je trajalo več dni, dokler ni šla Stegovecva pred sodnika za injunkcijo proti županu in policiji. Tožba glede injunkcije še ni rešena. Rozi Stegovec pravi, da ji župan nagaja, ker ona noče kupovati piva od njega. Župan je namreč tudi trgovec s pivom.

Vesti iz Argentine
Buenos Aires, Arg. — Dne 25. febr. je umrla Ivana Lazar, stara 27 let in doma iz Gojaka pri Črničah, ki je bila sedem mesecev v bolnišnici. V Argentini je bila sedem let in v starem kraju zapuša starše in dve sestrini.

Nov grob v Jolietu
Joliet. — Tu je umrl Jos. Rifel, star 80 let in doma od Sv. Petra pri Novem mestu na Dolenjskem. Tu zapuša tri sinove in dve hčeri.

CENE PRIDELKOM PADLE, PANE V PRODAJALNAH

Washington. — Nekdo je moral v februarju in marcu uganjati veliko profitarstvo na račun konzumentov in farmerjev. Kakor poroča zvezni poljedelski department, so se med 15. februarjem in 15. marcem cene farmerskih produktov znižale za tri odstotke kolikor se farmerja tiče, ki je prejemal toliko manj, v trgovini so pa ostale na isti točki.

Indeks farmerskih cen je bil sredi februarja 111, en mesec pozneje pa 108. Cene živežu v trgovini so v tem času padle pa komaj tri desetinke enega odstotka, kar je toliko kot je za nohtom črna. Roosevelt ni profitarjev izgnal iz trga, čeprav je konzumentom ob raznih prilikah obljuboval — "square deal". Ampak obljube so poceni.

Zganjarska revolta v Franciji

Pariz, 8. apr. — Kmetje v Normandiji so se uprli davku na kuhanje zganja iz jabolk in po vsej pokrajini se vrše protestna zborovanja. Do resnih izgovorov še ni prišlo, bilo pa je več upornikov aretiranih in vlada je ojačila žandarske oddelke v prizadetih krajih.

atri. — Dalje je umrl Jos. Simčič, po domače Kalin, star 54 let in doma iz Gorenje Vrtojbe. V Argentini je bil šest let in v starem kraju zapuša ženo in pet otrok. — Dne 2. marca sta se poročila Ivan Božič in Viktorija Mavrič, 9. marca pa Leopold Škrbec in Viktorija Besednjak ter Maks Bizjak in Leopoldina Mučič. — Dne 10. marca je pevski zbor tukajšnjega Slovenskega prosvetnega društva pel na radiopostaji z dobrim uspehom.

Se en grob v starem kraju
Cleveland. — John Stražišar je prejel žalostno vest, da je v Uzmanih pri Robu umrla njegova mati Marija Stražišar v starosti 78 let. V Ameriki zapuša sina in dve hčeri.

Nov grob v Jolietu
Joliet. — Tu je umrl Jos. Rifel, star 80 let in doma od Sv. Petra pri Novem mestu na Dolenjskem. Tu zapuša tri sinove in dve hčeri.

NYEJEV NAČRT ZA 'RAZPROFITIRANJE' VOJNE

Osnutek odpravlja skomine po velikih vojnih profitih

VSE BI SLUŽILO MARSU

Washington. — (FP) — Nyejev senatni odsek, ki že dalj časa vodi preiskavo o municijah v trgovini, je te dni objavil zakonski osnutek za "razprofittiranje vojne" in za legaliziranje najpopolnejše fašistične diktature kakor hitro bi izbruhnila vojna.

Po tem načrtu naj bi služilo vse vojnemu bogu Marsu, ljudje in bogastvo. To se sicer dogaja v vsaki vojni. Če bo sprejel Nyejev načrt, bo razlika med preteklimi in prihodnjo vojno v tem, da ne bodo umirali na bojnih poljanah le delavci in pozneje nosili stroške za klanje, marveč bi dobršen del bremena nosili tudi "boljši" ljudje — kapitalisti. Velikih profitov bi vsaj v teoriji ne mogli grnati — v realnosti bi to najbrž bilo drugače.

Načrt sicer ne odpravlja profitov, toda jih drastično omejuje. V vojnem času bi bil pokrov na obrestih in dividendah, ki naj bi ne presegle tri, odnosno šest odstotkov. Od navadnih profitov bi vlada pobrala vse nad tri odstotke, od nadprofitov (korporacijskih) pa vse nad šest odstotkov. Dovoljeno bi ne bile tudi nobene dedukcije za amortizacijo in rezervne sklade med vojno.

Z dohodninskimi davkom bi vlada zaslegla pa vse dohodke posameznika nad \$10,000 na leto — toliko kot znaša plača armadnega poveljnika. Dohodninski davek bi znašal šest odstotkov, naddavek (surtax) pa 94% za dohodke in plače preko \$10,000 na leto. Za poročene bi bil izzvet od davka prvi tisočak in po sto dolarjev na otroka. Za samce ni nobenega popusta. Od prvega tisočaka se davek naglo stopnjuje. Pri treh tisočakah letnih dohodkov bi na primer znašal 30%.

(Dolje na 3. strani.)

'Newdealska' zakonodaja obeta viharne boje

Socialno zavarovanje, podaljšanje zakona obnove in drugi načrti na rešet

Washington, D. C., 8. apr. — Kakor je Rooseveltov relifni program izval dolge razprave v kongresu, prav tako oster konflikt se obeta glede ostale "newdealske" zakonodaje, ki je sedaj na dnevnem redu. Debata o relifnem programu, ki je bil sprejet zadnji teden, je trajala z malimi presledki 71 dni.

Med vsemi načrti, ki so pred kongresom, je osnutek socialnega zavarovanja najvažnejši. Razprava o tem osnutku se bo pričela ta teden in bo morda trajala tako dolgo kakor ona o relifnem programu. Poleg tega so načrti za podaljšanje zakona obnove, ki poteče 16. junija t. l., trideseturnemu delovnem tednu, vladni regulaciji premogovne industrije, izplačilu bonusa in veliko številu drugih.

Senatni finančni odsek vodi zaslišanja o podaljšanju zakona obnove dnevo. Novi načrt sta sestavila Felix Frankfurter, profesor prava na univerzi Harvard, in Donald R. Richberg, član odbora NRA. V senatu se je že pojavila velika opozicija proti temu načrtu in je dvomljivo, da bi bil sprejet v obliki, ki bi dovoljevala suspenzijo antitrustnih zakonov.

Bonusni načrt, ki določa apropracije \$2,000,000,000, bo tudi izval vročo bitko v senatu. Senator Thomas se je izrekel za Pattonov amandament, ki je bil že sprejet v nižji zbornici in predvideva inflacijo, ki bi omogočila izplačitev bonusa. V zvezi s tem načrtom bo prišlo do kompromisa, ki naj bi zadovoljil Rooseveltovo administracijo, ki se boji inflacije.

Ostro kontroverzo bosta povzročila načrta trideseturnega delovnega tedna in vladne regulacije premogovne industrije. Oba imata podporo pri organiziranemu delavstvu.

Kupcijski davek v Illinoisu bo zvišan

z dveh na tri odstotke zaradi relifa

Chicago. — Governor Horner in čikaški župan Kelly sta po konferenci zadnje sobote zvečer naznanila, da bosta apelirala na državno zbornico za zvišanje kupcijskega davka (sales tax) za 50% ali od dveh na tri odstotke, ker drugega izhoda ni za dobavo 36 milijonov dolarjev za relifne potrebe Federalna relifna administracija zahteva, da država Illinois sama zbere omenjeno vsoto, nakar bo šele deležna enake vsote iz federalne blagajne. Če bo zbornica po governerjevem in županovem načrtu zvišala kupcijski davek na tri odstotke, bo vključila tudi na elektrarne in plinarne, ki so zdaj proste tega davka.

Kritizira tekstilni 'delavski' odbor

Washington. — Tekstilni delavski odbor je bil zopet predmet kritike pred senatnim odsekom za prosveto in delo, ki ima pred seboj Wagnerjev osnutek za nov delavski odbor. Nad njega se je spravil A. S. Nance, unijski voditelj iz Georgije, ki je senatorjem orisal farsno postopanje tega "delavskega" odbora. Tekstilni bossi se za njegove odloke, kakršni so že, čisto nič ne zmenijo. Nanci je rekel, da so pomožni bossi pri Southern Brighten Mills, v Shannona, Ga., aktivne unioniste faktično pretepli in jih vrgli na cesto. In

NACIJI DOBILI BRCO PRI VOLITVAH V GDANSKEM

Prvi velik poraz za Hitlerja, odkar je prišel na krmilo

NACIJSKI TEROR IZZVAL PROTEST

Gdansk, 8. apr. — To mesto ni hotelo slediti Posaarju pri večerajšnjih volitvah kljub veliki propagandi, ki so jo vodili Hitlerjevi agenti z namenom, da dobe popolno kontrolo nad mestno zbornico. Za tako kontrolo so potrebovali dve tretjini glasov, dobili pa so le 59.93%. Pri volitvah je bilo oddanih 232,279 glasov in od teh so jih nacijaki kandidirali prejeli 139,200. Socialna demokratska stranka je dobila 37,530 glasov, katoliški centristi 30,069, nemški nacionalci 9760, frontni bojovniki 750 in Poljaki 8100 glasov.

Dvotretjinska večina bi omogočila Hitlerjevcem revizijo mestne ustave in odpravo vseh drugih strank, dasi bi morala tako revizijo odobriti Liga narodov, ki ima mandat nad Gdanakem.

Hitler je poslal v Gdansk najhujše govrnike, ki so apelirali na volilce, naj posnemajo Posaarčane in se izrečejo za pridružitve k Nemčiji. Med temi govrniki sta bila tudi Hermann W. Goering, premier Prusije in D. Paul Goebbel, minister propagande. Izid volitev pomeni prvi velik poraz za Hitlerjev režim. Njegov poskus, da vzpostavi diktaturo v Gdanakem, se je izjalovilo.

Gdansk, 8. apr. — Terorizem, katerega je vodila nacijaka Nemčija v volilni kampanji, je razhrallal prijateljske odnose med njo in Poljaki. Reprezentanti Poljske so informirali Varšavo, da so naciji pretepli 85 Poljakov od začetka kampanje in izvršili druge teroristične čine. Včeraj so naciji napadli poljskega generalnega komisarja Chagona in pravnega svetovalka Kucharskija, ki sta se vračala domov. Nacijaka drhal ju je obkolila in pretepla, potem pa sta bila odvedena na policijsko postajo, kjer sta ostala več ur.

Kazimir Papee, poljski komisar, je že vložil protest pri gdanskem senatu in avtoriteti so naznanile, da bo poljska vlada zahtevala zadoščenja od Nemčije. Proti nacijakemu terorizmu je protestiral tudi John Mack, angleški državljani, ki ga je Portugalska pooblastila za svojega konzula v Gdanakem. Vse antinacijske politične stranke bodo protestirale pri Ligi narodov proti nacijem in zahtevale ponovne volitve. Pravijo, da imajo dokaze o velikih sleparijah, nacijaki tatvini glasovnic, uničevanju kampanjskega materiala in razbijanju shodov.

Predsednik Mehike posreduje v stavki

Mexico City, 8. apr. — Lazaro Cardenas, predsednik mehiške republike, je prevzel vlogo razsodnika; da odvrne stavko 60,000 železničarjev, ki so se izrekli za boj iz solidarnosti s tramvajskimi stavkarji v glavnem mestu in s stavkujočimi delavci v Tampicu. Položaj v Tampicu, ki je središče oljne industrije v Mehiki, je silno akut. Lokalna generalna stavka je paralizirala vse delo in promet in mesto preti nevarnost kužne epidemije. Odbor, ki bi imel "civilizirati" bosse in delavce se za to nič ne zmeni. V nekem slučaju je vseeno odredil uposilev nekega unionista, kateri je po šestih mesecih še vedno na cesti. Citiral je še več podobnih slučajev in rekel, da so tekstilni magnati pričeli z opensaparasko kampanjo.

Pot, ki vodi v blagostanje. (Narisal Jerger.)

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLOV IN LITRINA SLOVENSKE NARODNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna: za Zdravilo (Ljubljana) in Kladu \$6.00 za leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cleveland \$1.50 za leto, \$0.75 za pol leta; za Ljubljano \$0.50.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cleveland \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene glaslov po doporavi: Rokopisi dopisov in nemarodnih članov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (znanstveni, literarni, umetniški) se vračajo poštom, če je priložila pošta.

Advertising rates on agreement: Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse: kar ima stika s tem:

PROSVETA

2637-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Čemu vprašujete?

Kramarska clevelandška Ameriška Domovina je ponatisnila zvezek nekoga Milana Slajeta, župnika iz Loraina, O., ki je nekaj zmažal o naprednosti Prosvete in clevelandških Enakopravnosti. Domovina rada ponatisne take reči. Prvič zato, da igra malo pokore za grde grehe iz časov zabijanja cerkvenih vrat v Metropoli, drugič pa — saj veste — "business is business". Razumljivo.

Kar se tiče Prosvete, je Slajetova "definicija" naše naprednosti ne bi dosti zanimala — smo že navajeni na to igranje z besedami in zavijanje po receptih iz kazuističnih priročnikov v klerikalnem tisku — če ne bi bilo na koncu zmažka nekaj prav debele in zlobne hinavščine.

Slaje vprašuje (in Domovina papiži za njim), kaj je naprednost pri Prosveti — v isti sapi pa že ima odgovor, seveda svoj odgovor. Vprašal je zato, da je lahko spet nekaj zmažal; vprašal je zato, da se lahko brž postavi na oder in pokaže svojo veliko učenost in izobraženost, svojo logičnost in doslednost, hahaha! On ne potrebuje našega odgovora, sploh ga ne mara, ker sam najbolje ve, on ve vse ...

In ker ve vse, je zapisal, da je po pojmih Prosvete napreden vsakdo, ki zabavlja čez duhovnike, cerkev in vero. To je pri njem pribito, absolutno. Logičnost? Čudno. Brata Pirc in Debevec, ki sta to premazala zase, sta nekoč tudi zabavljala čez duhovnike, pa nismo mi nikdar rekli ne zapisali, da sta napredna! Po Ameriki je dosti bigotov, ki grdo zabavljajo čez katoliške cerkev, ampak njihova naprednost naj se gre solit po naših pojmih. Kako se to strinja s Slajetovo logiko? Francoski tiger Clemenceau je živel in umrl kot ateist, toda Prosveta ni nikdar zapisala, da je bil Clemenceau naprednjak. In koliko je drugih med državniki, politiki, učenjaki, bankirji, industrijskimi magnati itd., ki imajo možgane in razum, še preveč razuma za svoje intrige in špekulacije, ki so brezverci, toda po naših pojmih niso to prav nobeni naprednjaki! Kako to, brat Slaje?

Slaje, ki ve vse in vse prav pojmuje, ve še nekaj, česar mi ne vemo, namreč to, da se naprednost Prosvete ne ozira na značaje in poštenost in da v našo napredno družbo spadajo tudi filmski trgovci, filmske vlačuge, navadne pocestnice in celo štirinočje. To je zapisal Slaje in prav nič ga ni sram. Sram? To pač zahteva njegova šola, njegova izobrazba in logika! To zabavljanje je seveda znak naprednosti! Vprašuje, kaj je napredništvo (in za njim vprašujeta Pirc in Debevec) — in vai trije so črna na belem dokumentirali svoje napredništvo. Čemu še vprašujete?

Prosveta ni še nikdar zapisala, da so klerikalci zato nazadnjaki, ker so med njimi tudi zločinci in propadli karakterji. Prosveta tudi še ni preiskavala, kaj je razlike med moralnostjo filmskega trgovca in trgovca z izveščanjem. Najbrž ne bo dosti razlike — oba skrbita za dolgočasen "show" — torej po Slajetovem pojmovanju naprednosti sta oba jako alaba naprednjaka.

Na koncu zmažka je pa piscu zmanjkalo lastnih moči in pograbil je Cankarja, da z njim oplazi Prosveto. To, to je omejenost! Ali klerikalci kaj pomislijo, kadar nas hočejo tepsti s Cankarjem? Prav nič — in to je še najmanj napredno.

Brat Slaje, ki ve vse, ve tudi to, kaj bi Cankar rekel o naši naprednosti, če bi vstal iz groba in danes prišel v Ameriko. Priznajmo — mi tega ne zmoremo, namreč ne vemo, kaj bi Ivan Cankar danes rekel. Vemo pa to, kaj je Cankar zapisal o klerikalcih in katoliški cerkvi, ko je bil še živ — in vemo tudi, da to Slajetu ne bo ugajalo. V bodoče torej: proč od Ivana Cankarja, da se ne opečete!

Cankar je zapisal: "Narod ni bil pital sodbo sam; ne frak mi je ne bo in ne talar." — Zbr. spisi, XIV, 26.

"Zdaj pregledujem zgodovino protireformacije. Takrat so v naših krajih pobili polovico poštenih ljudi, druga polovica pa je pobegnila. Kar je ostalo, je bila umrdljiva drhal. In mi smo vniki svojih dedov." — Zbr. spisi, XIV, 26.

"Ljudje, ki so polnili mojo mladost z gnusom in trpljenjem, dokler je niso napolnili do roba, so bili vsi nenavadno nenarodni. Z velikimi črkami so zapisali v moje srce, da je glama morala, tista morala namreč, ki je tako bahata nalepljena na tolsti obraz, le spodobna tajka za duševno nečistost. Nikoli me ni varal poboten pogled; le takrat sem videl hladno zlobo v njem. In leta niso zabrisala tega vtisa, tem-

(Dolje iz zadnji koloni.)

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke

Nekaj za vse

McKinley, Minn. — Vreme v našem mestu imamo prav fino za sedenje pri gorki peči, kranjsko potico in krvave hrvaške klobase jesti ter sladko kalifornijsko vince piti. Fino življenje, kaj ne, bratje!

Dopisniki radi pišejo o delavskih razmerah in političnih organizacijah. Kar se tiče delavskih razmer, so v našem mestu prav ugodne; boss edine družbe, katera obratuje v našem mestu, nikoli ne reče, "hurry up, John!" Kaj čemo boljše? Ta družba se je pred kratkim časom organizirala pod imenom ERA. Kako dolgo bo obratovala, ni odvisno od delavcev, ampak od naših slabševikov v Washingtonu.

K politični organizaciji "Each For Himself" nas spada velika večina. Torej bomo lahko zmagali pri prihodnjih volitvah.

Sosedu, prijatelju ali znanecu dam vedet, da tista dva prašiča, katera si mi po pošti poslal na svetega Valentina dan, sta prec oživela, ko sem kovertu odprl, in ti povem, da sedaj sta že skoraj tako velika kakor si ti. Thank you too much!

No, kakor vidim, se moram "ahtat" s to pisavo. Poštarica me čez okno gleda in nestirno čaka, da to pismo zgotovim, ker ve, da bo dobila cele tri cente, kadar ji pismo oddam.

No, glej ga spaka! Počakajte malo, bom še potlej kaj pisal. Stara L. na vrata trka; moram ji iti povedat, da ne živim jaz tukaj.

Možje po širni Ameriki! Ne pustite, da bi vam žena umrla kakor je moja, ker potem vam bodo zmajali stare babe na vrata trkale.

Naslednje vrste so pa namenjene samo za Bele Krajince. In o jstoro prepovedujem, da bi to brali črni Kranjci, Gorenjci ali pa Ribničani.

Ze nekako pred petnajstimi leti sem delal z nekim Italijanom v enem tukajšnjem rudokopu. Pripovedoval sem mu o naših treh slavni belokranjskih junakih. Moj Italijan je pozorno poslušal resnično pripoved. Bil je menda boljše pisatelj kakor sem jaz, ker čez nekoliko dni je prinesel v rudokop italijanski časopis, v katerem so bile napisane dve koloni o teh slavni, nam nikoli pozabljenih možeh. Kaj sem bral v teh četengrah, nočem nobenemu povedati. Toliko vem, da imena so bila prav zapisana.

Prvi je bil Poljanski Jure. Po domače Reparjev Jure. Jure po moji sodbi je bil demokrat. Kadar mu je bila obleka malo zamazana, je kje poiskal kakšno perilo, katero se je na grmu sušilo. Preoblekel se je in v svoje tam pustil. Čevlji so bili pred Juretom popolnoma varni, ker nosil je mamine, od kar se je rodil.

Nekoga dne sem sedel na klopi pred hišo, igral sem se z dvema krajcarji, katera mi je dal bogati stric Stefan Lovrečič. Jure je prišel in odšel, kakor tudi en krajcar z njim. Zato sem ga pogruntal, da je demokrat, ker ni vzel oba. Kamen je poljubil preden ga je za teboj vrge.

Drugi je bil Kvasički Miha. Po domače Marosov Miha. Miha, ako si ga vprašal, da ti gre pšeno mlatiti ali deteljo kositi, je prec obljubil. Prišel je navadno še tisti večer poprej k večerji.

Drugo jutro je gospodinja dala belega kruha in šnopsa za "frustik". Po "frustiku" je moral Miha iti prec na stranišče, iz katerega se je navadno šele čez štiri mesece vrnil. Torej on je bil republikanec, ker obljubil je vse, a dal pa 0.

Viniki Jure je pa bil trd socialist; in ako vi črni Kranjci, Gorenjci in Ribničani ne verjamete, ga sodite po njegovem dejanju.

Košaro je nepristano s seboj acsl. Sel je kam v čezav velik vinograd, napolnil košaro s sladkim grozdem, katerega je potem v vasi enako med otroke razdelil.

Ako si imel kakšno važno stvar za poslat, na primer v Ljubljano, Gradec, Dunaj, Rim ali južno Afriko, za dva krajcarja ti je uslugu izpolnil, in čez pet let nazaj prišel povedat, da

si lahko brez skrbi, ker stvar je pošteno opravljena.

Ne amemo pa pozabiti Hrvatovega Stefana. Njega moramo postaviti v podobni majkenega fanta zraven spomenika, katerega bomo postavili za spomin goricmenjenim Belokranjcem.

Sedaj vam pa povem en špas, ki se je zgodil, ko sem služil pri jugoslovanskem regimentu. Oficir je klical vojake po imenih nekako jutro, da vidi, da katerega ne manjka, ker tistega je težko videti, katerega manjka.

Klical je: Škornjevič! — "Eto me gospodine kapetane."

Opanjevič! — "Eto me gospodine kapetane."

Hajdukovič! — "Eto me gospodine kapetane."

Ukradovič! — "Eto me gospodine kapetane."

Uzmovič! — "Eto me gospodine kapetane."

Poštenovič! — Nič. Poštenovič, nič.

Poštenovič: — "Jeb ... A nema ga kod naše kompanije gospodine kapetane. A znam ja da ga nema."

Drugkrat bom kaj več pisal, ako ne umrem.

John Gersetič.

Plesna prireditev kluba št. 49 JSZ

Cleveland. — Slovenskemu delavstvu kot tudi trgovcem, kateri niso nič drugega kot tudi masa izkoriščevanih, naj služijo te vrstice kot apel na prireditev kluba št. 49 JSZ, in sicer na velikonočno nedeljo, to je 21. t. m. v spodnji dvorani SDD na Waterloo rd., pričetek ob 7:30 zvečer. Ob tej priliki, kot je bilo že poročano, se bo dalo tudi tako zvan "door prize", in sicer pet po številu. Mogoče boste vi med srečnimi, da ga boste dobili z vašo vstopnico, katere nosijo številke.

Po vsem svetu vzdiguje svojo glavo zmaj kapitalizma pod krinko raznih diktatur fašizma. Danes, ko vlada po vsem svetu že nad 6 let svetovna kriza, ko je milijone brezposelnih in lačnih, danes, ko se bogastva na eni strani vedno višje kopičijo, na drugi strani se pa veča beda in pomanjkanje, bi torej morali vprašanje čim boljše razmišljati in iskati pota rešitve iz tega ožupnega kapitalističnega kaosa. Danes, ko nastajajo različne konfuzije po vseh kontinentih sveta, bi moralo delavstvo tem bolj razmišljati. Delavec in mali trgovec-obrtnik je pa kljub temu še vedno pasiven, ali pa se ogreva za razne bedaste demagoge. Da bi se oprijeli v resnici pravega programa, to je svojega delavskega programa, katerega ima začetanega soc. stranka, tega ne. Ampak vsem takim, kateri so tako pesimistični, naj bo povedano, da moderni socializem prodira svojo pot dalje, počasi pa tem bolj sigurno.

Naša dolžnost naj bi bila vseh, da kjer se nahajajo že naše postojanke, da se jim pridružite, in kjer jih še ni, da se ustanove nove. S tem, ko pride dan odločitve, da smo pripravljeni. V tem oziru naš klub vsi svojo dolžnost. Od časa do časa ima svoje prireditve, vaša delavska dolžnost je pa, da iste tudi posredate. Ne zahtevamo veliko od vas, samo malo vstopnico k udeležbi. Podprite naše stremenje, katero bi moralo biti tudi vaše. Kapitalistične in meščanske stranke imajo na razpolago mi-

lijone za demagogiranje in slepljenje nevedne mase, da jo drže v temi, da lahko v čim večji razsežnosti žive na račun vaših žuljev.

Torej delavci in delavke, naj bo 21. april naš dan, dan naše prijetne družabnosti, dan za pojačanje naših vrst. Pridimo na to prireditev in s tem po svojih močeh prispevamo za pobljanje ignorance med delavsko maso. Torej napolnimo dvorano na 21. aprila v SDD. Bodimo vsi in vse navzoči. Praznujmo božiče vstajenje delavstva sveta, crjaškega delavca, kateri bo enkrat v resnici vstal iz nevede in teme. Nam vsem mora zasijati zarja svobode, boljše bodočnosti, in takrat bo šele zavladala prava človeška družba.

Član kluba 49 JSZ.

O Ovnovih shodih v zapadni Penni

Hermine, Pa. — Predzadnji teden sem spremljal Oška Ovna na govorniški turi po zapadni Penni in moram konstatirati, da so bili shodi nepričakovano uspešni moralno in finančno. Pričetek, kot je bilo že poročano, je bil v Imperialu, kjer se je 24. marca vršila tudi konferenca Prosvetne matice. Bila je dobro obiskana. Drugi shod se je vršil v Midwayju, potem v Burgettstownu, Ambridgu, Moon Runu, na Library, v Bridgevillu, Canonsburgu (Strabane). Zadnji shod je bil na Willocku.

Na Willocku so se udeležili shoda 90%; rekli so, ako bi bil shod zvečer, da bi bilo še veliko bolj, ker bi prišlo tudi ženske v večjem številu. Sicer je bilo tudi teh nekaj navzočih. V Canonsburgu je bil shod največji in rojaki in rojakinje so se zabavali pozno v noč — da ne izvemem samega sebe. Ta naselbina ima lastno posojilno društvo in svojo zadrugo. Ima tudi enega najlepših in največjih domov v zapadni Penni — večji je le v Pittsburghu. Slovenci v Canonsburgu torej razumejo, kaj je shodnost. Plačano imajo tudi vse in za razdirače med njimi kljub tej dolgi krizi ni mesta.

Pri aranžiranju Ovnovih shodov so bile najbolj aktivne sledeče osebe, ki so nama dale tudi prenočišče. Kot na tajnika organizacije je seveda prišlo največ dela na Jacobu Ambrozicha in potem tudi na Toma Jerala, ki sta bila skoraj na vseh shodih razen enega. Potem je Bartel Yerant, ki je pomagal

Vesti iz Jugoslavije

Smrt mladega dekleta

Novo mesto, 9. marca. V vasi Šela pri Trzinu na Dolenjskem sta čistili domači vrt letna posestnica Ana Umetna in njena 27-letna hčerka. Pespravljali sta drage in neopadne ter jih spravljale v vse skupaj na kupu. Hčerka Ivana je bila mlada, lepa, ki je zanašala na kup, ko je nenadoma pomolila močan veter, ki je zanašala utrinek na vse stranske. Utrinek je priletel tudi na predpasnik, ki se je v hipu odlepil. Dekle se je tako prestrašilo, da je postalo mahoma vse rano in namesto da bi gasil, je vnelo še krito in bila je v plamenih. Vsa obupana je bila mater, ki se ji je tudi v hipu vnela obleka. Na kriko oženski opozorjeni sosedje so na prihiteli na pomoč, ju vrnili v bolnišnico v groznih mučilih. Obe nesrečnici sta dobili hude opekline in so ju morali prevažati v žensko bolnišnico v mestu.

Hčerka, ki je bila opečena po spodnjem delu života, je bila v bolnišnici v groznih mučilih, dočim zdravniki upajo, da bodo materi Ani, ki je opečena po rokah in po drugih telesih, rešili življenje.

pred novomeškega sodišča

Trbovlje, 8. marca. V malo je Trbovelčanov, ki poznajo upokojenega rudarja Jakoba Aveneka iz Zabajke. Nad 35 let je delal pri rudarstvu, dokler ni bil pred tremi leti upokojen. Bil je vesel in dober, rad imel. Dolgoletno težko delo na zemlji je tudi Aveneka močno zrahljalo zdravje, se je po upokojitvi odločil, da se preseli na deželo, kjer bi bil na stara leta užival boljši življenjski pogoji. Z ženo sta se naselila v mihi, kjer sta v miru uživala pokojno in prihranjenega denarja. Te dni sta se hotela preseliti v Studence pri Krškem. Prevoz pohištva je Avenek izvoznika in iz enega spremenika, ki je pomagal nalagati pohištvo. Med potjo so se uleteli v neki gostilni, kjer pa je malo pili, ker so našli v bližini nekaj pijanih fantov, so pričeli Aveneka in voz izžigovati. Zato so se hitro vravili in krenili z vozom proti Studencem. Pijani štirje fanti so kmalu dohiteli voz, se zvrstili s koli, ki so jih izdružili v vinogradu, ter našli na Aveneka, voznika in njegove spremljevalce. Po pridužbah, ki sta jih dobila od voznika in spremljevalcev, so kolo, sta zbežala. Avenek je ostal na vozu, dokler ga niso pobili na tla. Smrt Aveneka so četrte po napadu prepeljali v žensko bolnišnico, kjer pa je kmalu umrl. Napadalcu so mu očitali pohištvo, vendar jih je sodišče kmalu izsledilo ter jih v sodne zapore. Tako je v kraju, kjer je upal preživeti večer svojega življenja.

je hranilne knjižice so mu dišale

Maženič, ki mu je zlatka tekla v Domžalah in je bil v Jarenju pri Mariboru, se je, izučen za čevljarja, dar pa je kazal talent za

kupčijske posle. Prav rad je kupčeval, zlati, če je šlo za tujo kožo. Tako se je pojavil letos na Ježici in izvalil neki Javorškovci hranilne knjižice z vlogo 13.000 Din, češ, da bo kupil primeren svet in zidal, dočim se o nalahko intubirala na hišo. Našel je še eno žrtev, nekega Burkeljca z Ježice, kateremu je izvalil hranilne knjižice z vlogo 10.676 Din. Ko je obe knjižici srečno spravil v promet in pobasal denar, jo je mahnil na Hrvaško, kjer je živel v Kutini pod imenom Viljem Likar. Lojze je sicer oženjen, kar ga pa ni ženiralo, da se ne bi tam zaročil z nekim dekletom. Bil je že na oklicu, v zadnjem hipu pa se je zaroka razdrila. Menda so zvedeli, da s čevljarjem ni vse v redu.

Za Lojzeta se je zanimala tudi ljubljanska policija, ki je poslala za njim tiralice. Na podlagi opisa so orožniki v Kutini kmalu spoznali, s kom imajo opravka. Pred dnevi so čevljarja aretirali, včeraj pa je bil pripeljan v Ljubljano. Policija ga je zaslila in izročila sodišču.

Habsburžani r a z kropljeni po svetu

Člani bivše habsburške vladarske hiše morajo večinoma delati in si služiti vsakdanji kruh

Ko so države naslednice prevzele habsburško posest, so nastopili za mnoge člane bivše cesarske rodbine težki časi. Mnogi nadvojvode in nadvojvodinje so ostali brez sredstev in morali so skrbeti za vsakdanji kruh. Ustoda poedinih Habsburžanov je kaj zanimiva pa tudi poučna, saj nam kaže, kako lahko zaide v najhujšo stisko tudi najbogatejši človek visokega rodu. Danes meni — jutri tebi, tako je pač vedno bilo in bo! Le škoda, da mogočnejši tega sveta kaj radi pozabljajo, da je vse minljivo, pa tudi denar in slava ne moreta človeka obvarovati pred nesrečo, kaj šele pred smrtjo.

Nadvojvoda Maksimilijan, edini brat pokojnega cesarja Karla, je odpotoval po prevratu v Spanijo, kjer je vstopil s svojim posebno velikim premoženjem kot družabnik v neko podjetje, ki se je pečalo z izkoriščanjem zemlje na Gvadalupe. Pred leti se je pa ta družba zaradi pomanjkanja denarja razšla in Maksimilijan je sprejel mesto agenta zavarovalnice, ki mu ga je ponudil neki angleški konzern. Zdal je 40 let stari nadvojvoda se je oženil s princeso Hohenlohe in ima z njo dva sina. Prvi je star 17, drugi pa 10 let.

Nadvojvoda Josef Ferdinand, ki je bil v svetovni vojni najprej armadni poveljnik, pozneje pa poveljnik letalstva, ima zdaj blizu Salzburga kmetijo. Star je že 63 let. Leta 1921 se je oženil z neko vdovo, od katere se je pač sedem let ločil. Potem se je oženil drugič in iz tega morganatičnega zakona sta se rodila dva otroka.

Njegov starejši brat nadvojvoda Peter Ferdinand se je oženil z neko bourbonsko princeso in živi s svojo družino v zelo dobrih razmerah blizu Lucerna. Mlajši brat Henrik Ferdinand, ki je tudi sklenil morganatičen zakon, je zdaj slikar in grafik. Prebiva v Salzburgu in preživlja

se s svojo umetnostjo. Izmed njegovih štirih otrok so se trije osamosvojili, najmlajši sin pa še študira. Najstarejši njegov sin je kmetijski strokovnjak, njegovi hčeri pa vodita v Gasteinu hotel.

Nadvojvoda Antonin, 4 letni sin nadvojvode Leopolda Salvatorja, bivšega generalnega inspektorja topništva, je bil v Barceloni letalski učitelj, ko je postal bogataš. Oženil se je namreč z rumunsko princeso Ileano. Najbolj se še vedno zanima za letalstvo. Ima tri letala in lastno letališče na svojem gradu Sonnenbergu pri Dunaju. Mnogo dela na tehnični izpopolnitvi letal, poleg tega je pa tudi spreten radiotelegrafist. Njegov starejši brat nadvojvoda Leopold je ustanovil nedavno na Dunaju trgovino s sovjetjem, ki pa ni šla dobro in moral jo je opustiti. Potem je delal nekaj časa v filmskem ateljeju v Hollywoodu, zdaj pa živi večinoma v Parizu. Njegov zakon z baronico Mikuliczevo je bil leta 1929 ločen.

Sinovi nadvojvode Franca, Hubert, Theodor in Klement Salvator se pečajo s poljedelstvom. Imajo manjšo kmetijo blizu Dunaja, ki so jo podedovali po svoji materi Mariji Valeriji, eni izmed hčera cesarja Franca Jožefa. Zdal, ko prede kmetom slaba, se tudi njim ne godi posebno dobro. Otroci nadvojvode Karla Stefana žive v Galiciji. Trije so postali poljski državljani in služijo kot častniki v armadi, četrti, nadvojvoda Viljem, se je boril pod imenom Wasiłij Wyrwanj z Ukrajinci proti boljševikom in dolgo je veljal za pretendenta na ukrajinski prestol. Zdal živi v Parizu.

Nadvojvoda Evgen, feldmaršal bivše avstroogrške armade, se je vrnil pred tremi leti na Dunaj. Star je že 72 let, pa je še vedno samec. Njegov starejši brat, bivši poveljnik avstro-ogrške armade, nadvojvoda Friedrich, je najbogatejši Habsburžan. Živi na Madžarskem in njegov sin Albrecht je veljal svoj čas za kandidata na madžarski prestol. Bivši nadvojvoda Leopold je pa že davno pred vojno odložil vse časti in sprejel meščansko ime Woelfling. Zdal živi v Berlinu v zelo tesnih razmerah.

Dva ubita in sedem ranjenih v izgreduh

Gallup, N. Mex. — Šerif M. R. Carmichael in brezposelni rudar Ignacio Velarde sta bila 4. t. m. ubita, sedem drugih pa je bilo ranjenih v bitki med brezposelnimi in deputiji. Izgredu so nastali zaradi evikcije nekega brezposelnega delavca, za katerega so se zavzeli njegovi tovariši. Njegovo pohištvo, ki ga je hišni posestnik vrgel na cesto, so z nosili nazaj, nakar so bili vsi aretirani. Ko se je vršila obravnava, je prikorakalo pred sodišče več sto brezposelnih, in ko so jih hoteli šerif in njegovi deputiji razgnati, je sledila bitka.

Z dežja pod kap

Amana, La. — Člani bivše verske komunice Amana, katero so nedavno razpustili in reorganizirali na kapitalistični podlagi, so zdaj spoznali, da so prišli iz dežja pod kap. Prej so delali in živeli na podlagi primitivne komunizma, zdaj pa morajo delati za sijajno mezdno od 12 do 19 centov na uro. Nekaj so obdržali le stari člani, ki ne morejo več delati. Ti dobivajo po sedem dolarjev na mesec in pa pogreb jim je zagotovljen.

Londonski delavci postali sila

Nad mestom so zavladali po 20 letih boja

London, Anglija. — (I. I.) — Londonska delavska stranka letos praznuje svojo 21-letnico obstanka. Svoj jubilej bo praznovala z veliko manifestacijo, ki bo posvečena ne samo sedanji prvi delavski vladi v Londonu, nego tudi smotrenemu razvoju delavskega gibanja v socialistično smer.

O tem razvoju je Herbert Morrison, vodilni laborit, napisal zanimiv članek v glasovnem "Forwardu", najstarejšem socialističnem tedniku. Dasi je bila angleška delavska stranka ustanovljena dokaj prej in je že pred vojno imela več poslancev v parlamentu, se je njen razmah v Londonu pričel šele leta 1914, v letu izbruha svetovne vojne, ko je bila londonska delavska stranka formalno ustanovljena, oziroma je imela svojo prvo letno konferenco.

London s svojimi sedmimi milijoni prebivalstva je razdeljen na 28 okrožij (boroughs). Vsako okrožje ima svojo vlado, od katerih je najvažnejša londonska kot taka. Nad temi so tri okrajne vlade, katere veže skupaj centralni odbor (Metropolitan Boroughs' Standing Joint Council), ki koordinira funkcije okrožnih in okrajnih vlad. Je nekakšna državna administrativna in svetovna zbornica.

"Leta 1914 ni bilo skoraj nobenega sluha o delavski stranki v okrajnih vladah", pravi Morrison. "Od 28 okrožnih vlad ni bilo niti ene delavske, prav tako tudi ne v odboru za javno oskrbo (Poor Law Guardians, katerih zdaj ni več, ker je njih funkcije prevzela londonska vlada). Od približno 1300 okrožnih (borough) koncilmanov je delavstvo imelo le, od 40 do 50 mandatov in od približno 700 javnih oskrbnikov je bilo le od 20 do 30 delavskih."

"Po 27 letih nepretrgane torijske vlade ima delavstvo danes večino v okrajni londonski vladi, ki je največja mestna vlada na svetu (pred torijskim režimom so London nepretrgano vladali liberali skoraj 18 let). Nimamo le večine v londonski vladi, ker to bi lahko bilo brez pomena, marveč smo dobili to večino z nepretrganim bojem in ne slučajno. In rekord te naše vlade je že zaslovel preko vse države in celo po vsem svetu."

"Od 28 okrožnih vlad jih delavska stranka kontrolira 15, v dveh nadaljnjih ji manjka pa le nekaj glasov do večine. Ima večino tudi v centralnem metropolitnem svetu in prav tako kontrolira dve izmed treh ostalih okrajnih vlad."

Poleg navedenih oblasti ima London še razne druge podrejene vlade in komisije, v katerih ima delavska stranka večino ali pa močno reprezentacijo. Javna blaginjska administracija, kakor že prej omenjeno, je zdaj pod kontrolo londonske mestne vlade za ves metropolitanski distrikt in je torej v delavskih rokah tudi v okrožjih, ki so še v rokah torijev in liberalcev.

"Leta 1929 smo pri volitvah za parlament dobili v Londonu večino mandatov. In če smo o čem sigurni kolikor se politike tiče, smo gotovi v tem, da bo po prihodnjih volitvah zastopala London v parlamentu večina delavskih poslancev", zaključuje Morrison.

Pokojni Maloy obdožen silne korupcije

Chicago. — Odborniki organizacije odrskih namestencev in filmskih predvajalcev so zadnje dni naznanili, da bodo pred sodiščem zahtevali obračun zaradi pol milijona dolarjev, kolikor si je baje prisvojil Tom E. Maloy, bivši upravitelj čikaške lokalne unije filmskih predvajalcev, ki je bil po neznanih ustrelel na ulici zadnje jesen. Odborniki unije dože Maloyja in njegove "lajtnante", da so manipulirali s finančnimi knjigami in sistematično sleparili unijo.

Oddelek italijanskega vojaštva v pohodu po rimskih ulicah.

Filmski festival v Moskvi

Trajal je od 20. februarja do 5. marca in tudi inozemstvo se je zelo zanimalo zanj

Dne 20. februarja je bil odprt v Moskvi filmski festival z ogledom mesta in posetom opere v Velikem gledališču SSSR, kjer so vzporedno na čast inozemskim gostom Čajkovskega "Pikovo damo". Tehnično, igralsko in pevsko je bila vzporeditev na višku. Naslednjega dne je bil odprt filmski festival z običajnimi ceremonijami in pozdravi. Slavnostne besede je izpregovoril šef administrativne centrale filmske industrije B. Subjatski, ki je naglasil, da je festival, dokaz porasta sovjetske kinematografije. Festival je bil podaljšan do 5. marca in na njem so pokazali 60 umetniških, tehničnih, znanstvenih in dokumentarnih filmov.

Prvi sovjetski filmski festival je bil prirejen v stari moskovski ulici, kjer so še lesene hiše, blizu velikih ateljev Mežrabpoma v posloju centrale filmskih delavcev. Na zunaj bi človek ne mislil, da je v tem posloju toliko udobno in lepo opremljenih prostorov, poleg tega pa velika dvorana za predvajanje filmov. Moskovski festival se je že na prvi pogled močno razlikoval od lanskega filmskega festivala v Benetkah, kjer je šlo bolj za turistično atrakcijo, nego za film in njegove probleme. Ljudi v smokingih in večernih toaletah na moskovskem filmskem festivalu ni bilo, dočim so v Benetkah prevladovali.

Filmske svečanosti v Moskvi so imele delovni značaj. V okviru festivala je bila prirejena zanimiva razstava sovjetskega filma in fotografije s pripadajočo literaturo. Tu se je zbrala dvakrat na dan številna in pestra mednarodna družba pravih interesentov. Na festival je prispele več sto interesentov iz vseh evropskih držav in iz Azije. Eni so se prišli učiti, drugi uveljaviti svoje delo, tretji sklepali kupčije, četrti poročati svojim listom. Tuji in sovjetski novinarji so skoraj prevladovali po številu v dvoranah, kjer so bile stene pokrite s prizori iz filmov, diagrami, slikami igralcev in modeli lutk za film "Gulliverova pot". Veliko pozornost so posvečali festivalu tudi vladni činitelji. Komisar za zunanje zadeve Litvinov je prišel s svojo hčerko večkrat gledal filme in sedel je med občinstvom. Poleg šefov sovjetskega tiska so prihajali vsak dan na festival vodilni sovjetski režiserji Einstein, Pudovkin, Vasiljev, Vertov in drugi.

Program je trajal vank dan čez polnoč. V Moskvo so prihajali ne samo predstavniki filma iz Evrope, temveč tudi z bližnjega in daljnega vzhoda ter iz Amerike. Največ je bilo Francozov. Francosko delegacijo sta vodila oba podpredsednika "Chambre Syndicale de la Cinematographie" Debrie in Vardal. Med Francozi je bila tudi igralka Mary Glory. Številna je bila tudi skupina Angležev. Med posetniki so bili tudi interesenti iz Perzije, kjer se je tudi začela razvijati filmska industrija. Perzijci sta zastopala inspektor prosvetnega ministrstva Ahmed Khan Jeydanfar in režiser Ibrahim Khan Moradi. Več novinarjev je prišlo iz Italije, kjer se zelo zanimajo za dogodke v Rusiji.

Ali ste naročeni na dnevnik "Prosveta"? Podpirajte svoj list!

Nyejev načrt za "razprofitiranje" vojne

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Glavni vzrok za to drastično obdavčenje in omejitve dohodkov in plač nad deset tisoč na leto v svrhu financiranja vojne je bojazan pred — revolucijo. Odsek namreč pravi, če bo bodoča vojna financirana po starem načinu, to je s posojili na račun bodočih generacij, da bi to lahko prineslo deželi revolucijo. Snatra, da bi se nova generacija uprla takemu bremenu.

Po tem načrtu bi predsednik postal s svojim vojnim štabom absoluten diktator. Konskribiral bi lahko vse, ljudi in bogastvo. Imel bi moč, da bi lahko za dobo vojne prevzel vsako podjetje in industrijo. Narkoval bi lahko tudi cene — in v praksi sigurno tudi plače. Generalni štab je pa še posebej poudaril, da bi moral služiti vojnemu bogu Marsu sleherni državljan. Religiozni pacifisti bi imeli le to prednost, da bi ne bili prisiljeni služiti v bojni liniji, ampak bi smeli delati v zadelju. Z navadnimi pacifisti in drugimi uporniki bi pa naredili tako kakor so z Debson in tisočimi drugimi v zadnji vojni.

Nyejevemu odseku je vsakega treba dati priznanje, ker je storil več kakor je potegnil krinko iz bodoče vojne. Če bo sprejel ta načrt, se vojna ne bo izplačala niti profitarjem, katerim naj bi bili dohodki vsaj v teoriji drastično omejeni. Tudi delavstvo naj ne sanja o visokih plačah. In kogar bi kljub temu še skominalo po vojni — "za domovino", res ne spada drugam kakor v norišnico ali v — klavnico.

Brezposelni zasidli mestno hišo

V spontani revolti so proti drastični redukciji relifa

Dallas, Tex. — Znižanje plačlega relifa in relifnega dela za 40 do 60% je brezposelne v tem mestu poglaval v spontano revoluto, ki je rezultirala v okupaciji mestne hiše. Okupacija traja že nad teden dni.

Vse se je pričelo brez vsakega načrta. Oni dan so brezposelni priredili demonstracijo pred reliktnim uradom, kjer so jim povedali, da je blagajna prazna. Procesija se je nato obrnila proti mestni zbornici, kjer je bil mestni svet v zasedanju. Ker

pa niso mogli vsi v zbornico, je del demonstrantov okupiral mestni avditorij, kjer so se jim pozneje pridružili tudi ostali varši. Sklenili so, da ostanejo v avditoriju, dokler oblasti ne ugrade zahtevam in preklicajo reliktno redukcije.

Okupacijska armada šteje od 300 do 2500 brezposelnih, proti jutru se vrste namreč zredijo in proti večeru zopet narastejo. Ker je treba nekaj tudi za žoldec, so brezposelni ustanovili svojo kuhinjo v prostorih urada socialistične stranke, ki je en blok od mestne hiše. Jevine in živila kolektajo pri trgovcih in kdor hoče kaj dati. Dieta je skromna — zjutraj kava, ob 3. popoldne zelenjadna juha in o polnoči zopet kava, "kar je več kakor smo bili mnogi prej navajeni", pravijo brezposelni.

Pred redukcijo so samski "klienci" dobivali po en dan relifnega dela na teden, oženjeni pa dva dni ob plači \$3.20 za osmurno delo. Oblasti so to reducirale za polovico, kakor tudi direkten relif.

Upor se je razširil tudi na reliktno projekte, pri katerih gre vsak dan več "klientov" na stavko. Skupni stavkovni odbor, v katerem so zastopane organizacije brezposelnih, zadržuje zveza. Centralna unija mehikanskih delavcev in socialistična stranka, skuša "zaštiti" vse reliktno projekte s popolno stavko.

Oblasti še niso skušale izgnati brezposelnih iz mestne dvorane, kjer je vedno dovolj živahnosti. Vedno je kaj na programu — petje črncev, radikalni govori, godba in ples, vodilski "stunti" in sem pa tam tudi pridiga. Preskrbljeno je za vse.

Ta okupacija mogoče preneha okrog sredi aprila, če ne prej, ker za takrat je napovedan pohod na glavno mesto do državne zbornice. V sprednjih linijah tega boja so Mehikanci in zamoreci, katerim so se zadnje dni pridruževali tudi belopolci.

"Father" Coughlin zanika, da je fašist

Detroit, Mich. — Županik Chas. E. Coughlin je v svojem radijskem govoru zadnje nedelje zanikal očitke, da njegova "Unija za socialno pravičnost" koraka v fašistično smer. "Pravi fašisti v Ameriki so plutokratje (denarni mogotci)," je rekel Coughlin. Dalje je rekel, da vsi ameriški boljševiki niso v židovskih četih, temveč se nahajajo tudi med profesorji na univerzah in v cerkvenih ornatih. Med te "boljševike" je prištel škofa Fr. J. McConnella in prof. dr. Harryja F. Warda.

Eliot Daniel, ki je bil nedavno še navdušen fašist, danes agitira za "Kingfisha" Longa in ga hoče imeti za predsedniškega kandidata v prihodnjem letu.

AGITIRAJTE ZA "PROSVETO"

Hitler, general Blomberg (levo) in general Goering (desno) na sestanku, na katerem so se zavezali za obvezno vojaško službo in s tem kršili versajsko pogodbo.

Maksim Gorki:

MATI

SOCIALNI ROMAN

Domislila se je podobe, ki jo je videla v svojih mladih letih. V starem parku Zausajlovih je bil velik ribnik, ves poraščen s lokvanji. Ko je sivega jesenskega dne šla mimo ribnika, je ugledala na sredi čoln. Ribnik je bil temen, miren, in čoln je bil kakor prilepljen na črno vodo, žalno okrašeno z rumenimi listjem. Globoka žalost, neumljivo gorje je velo od čolna brez krmila in vesel, osamljenega, nepremičnega, sredi tihe vode in odmrlega listja. Mati je tedaj dolgo stala na bregu ribnika in premišljevala — kdo je odrinil čoln od brega in zakaj? Sedaj se ji je zdela, da je sama podobna čolnu, ki jo je tedaj spominjal na krsto, pričajučo mrljica. Se tisti večer se je raznesla vest, da se je utopila v ribniku oskrbnikova soproga, majhna ženska s črnimi razpuščenimi lasmi in urne hoje...

Mati je segla z roko preko oči, kakor da bi si otrla spomine z njih, in njena misel je trepetaje obstala pri vtisih večerajšnjega dne... Zatopljen vanje je sedela dolgo in uprla oči v čašo postanega čaja; v njeni duši je gorela želja, da bi videla preprostega, pametnega človeka in ga vprašala po tem in onem.

In kakor na željo je prišel po obedu Nikolaj Ivanovič. Ko ga je zagledala, se je je lotil nemir, in ne da bi odzdravila, je tiho izpregovorila:

— Aj, prijatelj, zakaj ste prišli, neprevidno je od vas! Zapro vas, če vas vidijo...

Krepko je stisnil njeno roko, popravljal si očala, in sklonivši svoj obraz k njej je urno dejal:

— Glejte, s Pavlom in Andrejem smo se domenili, da vas moram drugi dan preseliti v mesto, če ju zapro! — Ali je bila hišna preiskava?

— Bila je. Vse so prebrskali, vse otipali. Nič sramu in nič vesti ni v teh ljudeh!

— Zakaj jih bo sram? — je dejal Nikolaj in zmajal z rameni; potem ji je razlagal, zakaj mora v mesto.

Poslušala je njegov skrbni, prijateljski glas, gledala ga z bledim nasmehom in ne da bi razumela njegovo dokazovanje, se je čudila svojemu prijateljskemu zaupanju do tega človeka.

— Če je Pavlova volja — je dejala — in če vam nisem v nadlego...

Prekinil jo je:

— Nikar se ne vznemirjajte. Sam živim, le poredko prihaja sestra...

— Zastonj ne bom jedla kruha... — je pripomnila mati.

— Če bode hoteli — delo se že najde! — je dejal Nikolaj.

Zanjo je bila a pojmom dela nerazdružno spojena predstava o delovanju sina in Andreja s tovariši. Približala se je Nikolaju, pogledala mu v oči in vprašala:

— Ali se najde?

— Moje gospodinjstvo je majhno, samoko... — O tem ne govorim, na gospodinjstvo ne mislim! — je tiho dejala ona. — Na družabno delo mislim...

Otožno je vzdihnila — užaljena je bila, da je ni razumel. On je vstal in dejal zamišljeno:

— Tudi družabno delo najdete, če se vam zahoče.

V njej se je urno pojavila preprosta in jasna misel — enkrat je že pomagala Pavlu, morada se ji posreči tudi drugič? Cim več ljudi

Louis Zajec (Milwaukee):

Moji doživljaji v svetovni vojni

(Nadaljevanje.)

XV

V januarju l. 1917 je padlo ogromno snega. Dva tedna je snežilo neprestano noč in dan in pri tistih je tudi hud mrz, 30 stopinj pod ničlo. Mrzel veter je rezal v obraz in zametil v dolini so bili visoki 50 in več metrov. Neki dan, ko je brila ostra burja, sva morala s tovarišem po drva. Ko sva jih tako nabirala, sva prišla do zaključka, da bi bilo najbolje, če drug drugega obdržimo, da naju bodo potem poslali v bolnišnico. Zmenila sva se, da jaz ranim tovariša v nogo, on pa mene v roko. Vlegel se je na sneg, jaz pa sem se oddaljil kakih šest korakov, pomeril nanj in ustrelil. Tovariš se je prišel zvijati v težkih bolečinah, kajti krogla mu je strla kost. Kri mu je pordečila hlače in grozno je krvavel. Za silo sem ga obvezal in mu potem dejal, naj tudi mene obstreli, on pa je odgovoril, da preveč boli in da ne mara tega storiti. Nato sem ga dvignil, toda ni mogel hoditi. Rekel je, naj ga tam pustim in grem iskat pomoč, da bodo prišli od Rdečega križa in ga odnesli. Storiš sem kakor mi je naročil, prej pa sem ga še posvaril, da me ne sme izdati, kar je seveda obljubil.

Ko sem se vrnil v barako, sem takoj obvestil moštvo Rdečega križa, da je tovariš obstrelen, nakar sta dva moša šla ponj. Kmalu sta ga prinesla v barako, kjer sta ga dobro obvezala, jaz

sem se pa vseeno bal, da se ne bi zagovoril, kajti v tem primeru bi bilo tudi moje življenje kratko. Ko so ga naložili na nosila, da ga odnesejo v bolnišnico, sem mu pošepetal v uho, naj bo previden v govorjenju, da ne izda sebe in mene. "Nič se ne boj", je rekel, "moral bom". In res je molčal, a jaz ga nisem videl potem nikdar več. Vsi smo rekli, da je arečen, ker se je izmuznil v bolnišnico, da mu ni bilo treba več zmrzovati v gorovju.

Jaz sem potem dobil drugega tovariša za nabiranje drv. Stotnik je naju opozoril, da morava biti oprezna, da ne bo spet kdo ranjen, ko bova pobirala drva. Mrzel veter je vlek in naju zanašal in bila sva v skrbeh, da naju vrže v prepad, ki je zidal na najini desnici. Zagledala sva skalo, ki je molila iz snega in korenine, ki so jo ovijale. Začela sva odmetavati sneg, da odsekava korenine pri tleh in pri tem sva zadela ob neki predmet. Odkopavala sva naprej in našla zmrznjeno truplo vojaka, ki je bil, kakor midva, poslan po drva, pa ga je zajel sneženi vihar. Imel je sekuro v roki, s katero je hotel najbrž odsekati korenino, pa ga je vihar vrgel ob skalo, da je izgubil zavest in potem zmrznul.

V presledkih so še vedno padale granate, ki pa niso vse eksplodirale. Zarile so se v sneg; tiste ki so eksplodirale, so pu-

se loti njegovega dela, tem jasnejša bo njegova resnica. Ogledujoč dobri Nikolajev obraz, je čakala od njega sožalnih besed o Pavlu, o Andreju in o sebi, a Nikolaj se je zamišljeno prijel za brado in dejal:

— Ako bi mogli pri obisku zvedeti od Pavla naslove kmetov, ki so prosili za časopis...

— Poznam jih! — je veselo vzkliknila mati. — Vem, kje so in kdo so. Dajte mi časopise, pa jim jih nesem. Najdem jih in vse napravim, kar mi naročite... Kdo bi si mislil, da nesem prepovedane knjige? Tudi v tovarno sem jih nosila — hvala Bogu, in ne en sam funt.

Zahotelo se ji je, da bi potovala po cesti, mimo gozdov in vasi, s torbo na hrbtu, s palico v roki.

— Dodelite me, prijatelj, k temu poslu, prosim vas! — je dejala. — Vseposod pojdem. Po vseh gubernijah, vsa pota staknem, ne bojte se. Pozimi in poleti bom hodila... do groba. Potnica resnice — ali je to zla usoda za me? Potovanje — lepo življenje, ljudje hodijo po svetu, ničesar nimajo, ničesar ne potrebujejo, nikogar ne žalijo in tiho, neopaženo opravljajo svoje delo... tako pojdem tudi jaz... tako dojdem Pašo, Andreja in druge...

Težko ji je bilo, ko je videla samo sebe kot potnica brez doma, prosečo vbogaime pod okni kmečkih izb.

Nikolaj jo je oprezno prijel za roko in jo pobožal s svojimi toplimi prsti. Potem je pogledal na uro in dejal:

— O tem se pogovoriva pozneje... treba je vso stvar do dna premisliti...

— Moj dragi! — je vzkliknila — čemu bi premišljala? Otroci, naša najboljša kri, najzlahtnejši kosi našega srca, žrtvujejo svobodo in življenje in radi umirajo... kaj naj se obotavljam jaz, mati?

Nikolajovo obličje je prebledelo.

— Veste, prvič alihim take besede...

— Kaj naj vam povem? — je dejala ona, otožno zmajala z glavo in s slabotno kretnjo odgnala roko. — Če bi našla besede, da bi govorila o svojem materinskem srcu...

Mati je vstala, gnana od čudne sile, ki je rasla v njenih prsih in jo opajala z upornimi besedami.

— Zaplakali bi mnogi... celo zlobni, brezvestni ljudje...

Tudi Nikolaj je vstal in zopet pogledal na uro.

— Torej je domenjeno — vi se preselite v mesto k meni?

Molče je priklimala z glavo.

— Kdaj? Pridite kmalu! — je prosil in mehko dostavil: — Skrbim za vas!

Začuden ga je pogledala — kaj mu je do nje? Sklonivši glavo se je v zadregu smehljala.

— Ali imate denar? — je vprašal in povesil oči.

— Ne!

Urno je izvlekel mošnjiček iz žepa, ga odprl in ga pomolil:

— Tukaj, prosim, si vzemite...

Mati se je nehote zasmejala in majaje z glavo je pripomnila:

(Dalje prihodnje.)

stila na snegu zeleno sled, kakor da bi ga kdo polil z barvo. Tisto korenino ob skali sva s tovarišem odsekala in odnesla v barako in dan je bilo najino delo opravljeno.

Naslednji dan je prišla nova odredba, da bomo morali kopati kaverne ter se dobro pripraviti na ofenzivo italijanske armade, ki se je obetala na pomlad. Kaverne, so rekli, nam bodo nudile zavetje pred težkimi granatami. Dobili smo svedre, krampe in drugo orodje in še tisti dan smo se lotili napornega dela. Vrtali smo luknje v skalovju in zvečer smo ga razstreljevali s dinamitom. Pri delu smo se vrstili tako, da je polovica mož delala podnevi, druga polovica pa ponoči. Pri vsaki strojnici, ki so bile postavljene kakih tristo korakov druga od druge, je bil stražnik in stražniki so se morali večkrat izmenjevati, posebno kadar je pritiskal hud mrz.

Naporno delo dan za dnevom je črpalo naše moči. Bili smo izmučeni in izstradani in smo vidno hujšali. Sem pa tja se je kdo namenoma obstrlel, samo da se je rešil trdega dela, tako s takimi, o katerih se je izvedelo, da so si namenoma povzročili poškodbe, se je strogo postopalo. Kakor hitro se je rana zacelila, so bili poslani v prve vrste, kjer jih je čakalo še večje trpljenje. Neki dan, ko sem bil na straži pri strojnici, sem jel premišljevat in sklenil, da se obstrelim, da se rešim trpljenja. Dvignil sem desno nogo, pogledal okrog sebe, če me nihče ne opazuje in nato pritisnil na petelina in ustrelil. Sezajem si čevlji, in ni-

kjer nobene krvi. Čevlji so bili namreč preveliki in nisem zašel palca na nogi. Hotel sem spet ustreliti, toda v tistem momentu sem se spomnil, da bo kmalu prišel drugi mož in me nadomestil, poleg tega pa sem izgubil tudi pogum. Ko je došel, sem se moral vrniti k tovarišem, ki so kopali kaverne.

XVI

Tako smo kopali kaverne tedne in mesece. Meni so dali težko kladivo, katerega sem komaj vzdigoval. Kadar sem ga dvignil, se mi je naredila tema pred očmi. Delo je bilo pretežno za naše moči, ker smo se le redkokdaj do sitnega najedli in hrana, kolikor smo jo dobili, ni bila dosti prida. Prisiljeni smo bili garati od ranega jutra do trdne noči in potem so nas nadomestili drugi, ki so delali do belega dne.

Prišel je mesec junij in z delom še nismo končali. Takrat sem moral delati ponoči in neko noč sem zadremal s kladivom v roki. V tem stanju me je dobil podčastnik, ki je prišel okrog. Hotel je izvedeti, zakaj ne delam, jaz sem mu pa odgovoril, da sem lačen in da se ne bom lotil dela, dokler ne dobim hrane. Hudič mi vzame vse skupaj, sem dejal. Najbolje bo, da se predam Italijanom, ki imajo vsaj dovolj polente, dočim moramo mi stradati. Podčastnik ni rekel ničesar; obrnil se je in odšel, jaz pa se takrat tudi nisem brigal, če bi me bili na mestu ustrelili. Bilo bi vsaj konec trpljenja in stradanja za vselej.

Zjutraj je prišel k meni poveljnikov sluga z ukazom, da me hoče poveljnik takoj videti. Do njega je bilo kakih deset minut hoda in na poti sem slugi razložil, kaj sem bil podčastnikom in da sem bil najbrž zaradi tega pozvan k poveljniku.

Kmalu sem stal pred poveljnikom, ki je poslal telefonista in slugo ven, ko sem stopil v njegovo sobo. Tako sem stal pred njim in čakal, kaj se bo zgodilo. Obrnil se je proti meni in mi povedal, da me bo poslal s štirimi drugimi možmi v dolino, v kateri sovražnik spet nekaj pripravlja. Hinaško se je smejal, ko mi je to pripovedoval, potem pa je pripomnil, da sem jaz s tem nedvomno zadovoljen, ker mi bo dal priliko, da jo popiham k Italijanom. Uvidel sem, da je moje življenje v njegovih rokah in noge so se mi zašibile v kolčnih. Opažoval sem kretnje njegovih rok, kdaj bo segel po samokresu in me ustrelil. To se ni zgodilo, pač pa me je grdo ozmehal in dejal, da mi bo zaenkrat prizanesel, toda poslal me bo k drugi strojnici. To je bila kazen, ki mi jo je naložil. Ukazal mi je, naj se pozneje spet vrnem, da mi da potrebne papirje za premeštetje.

(Dalje prihodnje.)

Toddi:

Fonodiktograf

Da bi me razmajala, je začela moja žena diktirati:

— Spoštovana in draga tetka!

— Glej, originalen začetek že imava!...

Cesira je zelo občutljiva: takoj se je našobila. Kadar se Cesira zamrača obraz in našobijo usta, lahko vzdrži v svoji jezici tudi celih štirinajst dni. Spravljati in pregrevati jezo in juho od prejšnjega dne, to je njena specialiteta. In ta duh konzervativnosti vzbuja v meni v obeh primerih izredno neprijeten občutek sedenja v ledenici. 1711

Koncem koncev je imela prav. — Tvoja lenoba zdaj ni več opravičljiva. Imaš svoj fonodiktograf. — Popravil sem jo s ponosom, kakršnega občuti človek, če prav izgovori novo, tehtavno besedo: Fonodiktograf!

Fonodiktograf je genalen aparat, ki se da kupiti tudi na obroke in ki brani šefu urada biti v neposrednem stiku s svojo (ali pa s svojimi) strojepiskami med narekovanjem dopisov. Dopis se narekuje v gramofon, ki ga potem ponavlja ob drugem času in v drugi sobi gospodični v pisalni stroj. Zato je deležen fonodiktograf brez